

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวาปีปทุม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม หน่วยการเรียนรู้เรื่องการทำไส้กรอก เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาความต้องการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินการกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเพื่อรายงานรูปแบบการสอนแบบเรียนรู้ด้วยตนเองที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โรงเรียนวาปีปทุม จำนวน 15 คน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/12 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวาปีปทุม จำนวน 45 คน และภูมิปัญญาท้องถิ่น จากชุมชนเทศบาลตำบลหนองแสง อำเภอวาปีปทุม จำนวน 10 คน

ขอบเขตเนื้อหา คือเรื่องกรณีการถนอมอาหารพื้นบ้านตามมาตรฐานการจัดการเรียนรู้สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว มาตรฐาน ง 1.1 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สมรรถนะที่ 4 คือ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต โดยใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองของ พงณา ทรัพย์สมาน 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 จุดประกายความสนใจ ขั้นที่ 2 วางแผนการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ลงมือเรียนรู้ ตามแผน ขั้นที่ 4 นำเสนอข้อมูลการเรียนรู้ และขั้นที่ 5 จัดทำชิ้นงานเพื่อรายงานผลการเรียนรู้ ระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้ คือภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปตามประเด็นตามลำดับ ดังนี้

1. ความต้องการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวาปีปทุม
2. กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวาปีปทุม
3. รูปแบบการสอนแบบเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวาปีปทุม

สรุปผลการวิจัย

1. ความต้องการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า ผู้ปกครองนักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครู และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความเห็นว่า การจัดการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อนดำเนินการจัดกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงความคิดเห็นจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า 3 อันดับแรกคือ ข้อ 8 ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้านอาหารพื้นบ้านในท้องถิ่น (4.22) ข้อ 7 การเรียนอาหารพื้นบ้านในท้องถิ่นเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนและสามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดความรักในท้องถิ่น (4.18) และข้อ 4 ความรู้ความชำนาญประสบการณ์ในตัวคนควรได้รับการถ่ายทอดสู่รุ่นหลัง (4.13) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 3 ผู้ปกครองให้ความสำคัญในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น แสดงว่าการเรียนรู้การถนอมอาหารในท้องถิ่นเป็นกิจกรรมสำคัญที่ควรนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนและสามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดความรักในท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นหลัง โดยหัวข้อเรื่องที่มีความต้องการนำมาจัดกิจกรรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด คือการทำให้ใส่กรอก (ร้อยละ 73.91)

2. กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 จุดประกายความสนใจ ประกอบด้วยกิจกรรมสำรวจความต้องการในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบสำรวจความต้องการในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้การถนอมอาหารในท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจความต้องการในการจัดการเรียนรู้ การสนทนากลุ่ม และการนำนักเรียนไปร่วมกิจกรรมเรื่องเล่าเร้าพลัง

ขั้นที่ 2 วางแผนการเรียนรู้ โดยจัดกลุ่มนักเรียนเพื่อจัดทำแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองและกลุ่มนักเรียนเรียนรู้โดยการปฏิบัติกับภูมิปัญญาในแหล่งเรียนรู้ จากนั้นนักเรียนสกัดความรู้ในชั้นเรียนลงในกระดาษ แยกประเด็น

ขั้นที่ 3 ลงมือเรียนรู้ตามแผน โดยจัดกิจกรรมสังเคราะห์ความรู้ด้วยการกำหนดหมวดหมู่และการเขียนรายงาน โครงการงานการศึกษาเรียนรู้ ด้วยตนเองเป็นรายกลุ่ม

ขั้นที่ 4 นำเสนอข้อมูลการเรียนรู้ โดยการให้กลุ่มนักเรียนนำเสนอรายงานโครงการงานการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง รายกลุ่ม ตามประเด็น 5 คำถาม คือ 1) นักเรียนศึกษาเรียนรู้อะไร 2) นักเรียนมีวัตถุประสงค์เรียนรู้เพื่ออะไร 3) นักเรียนมีกระบวนการเรียนรู้ครั้งนี้อย่างไร 4) นักเรียนได้ข้อค้นพบอะไรบ้าง และ 5) กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนในครั้งนี้มีจุดเด่น / จุดด้อย / ข้อเสนอแนะอะไรบ้าง

ขั้นที่ 5 จัดทำชิ้นงานเพื่อรายงานผลการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียน พบภูมิปัญญาและสรุปสิ่งที่เรียนรู้มาทั้งหมดเขียน เป็นแผนที่ความคิด (Mind Map) แล้วเพื่อ รับรองความถูกต้อง แล้วปรับปรุงรายงาน และจัดบันทึกการเรียนรู้

3. รูปแบบการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวาปีปทุม ผู้วิจัย ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ กระบวนการที่ครูจัดการเรียนการสอนมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการสอน ขั้นจัดการเรียนรู้ ขั้นสร้างองค์ความรู้ และขั้นการนำเสนอ โดยนักเรียน มีบทบาทในการเรียนรู้ตามหลักการที่ พงนา ทวีชัยสมาน (2549 : 16-25) เสนอไว้ 5 ขั้นตอน อย่างครบถ้วน โดยจุดเน้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ผู้วิจัยดำเนินการคือ การใช้ คำถามนำเพื่อจุดประกายความสนใจในการที่จะเรียนรู้ การให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการ ปฏิบัติจริงร่วมกับภูมิปัญญา และการที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการสรุปและสร้างองค์ความรู้ ด้วยตนเอง ซึ่งอาจสรุปเป็นแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นแบบเฉพาะของผู้วิจัยว่า “SELF Model” ซึ่งประกอบด้วย

S มาจาก Stimulus หมายถึง การกระตุ้นจุดประกายให้นักเรียนอยากเรียนรู้ ด้วยตนเอง โดยการสำรวจ การใช้คำถามนำ และเรื่องเล่าเร้าพลัง

E มาจาก Environment หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ เรียนในสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้โดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอด

L มาจาก Learning หมายถึง ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติอย่างเป็น ระบบ มีขั้นตอนทั้งในลักษณะรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

F มาจาก Focus หมายถึง ผู้เรียนได้วิเคราะห์ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการ เรียนรู้มีการทบทวน และนำเสนอองค์ความรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดความชัดเจนและให้ได้องค์ความรู้ ที่ถูกต้องและสมบูรณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย ภายใต้การดูแลของครูและภูมิปัญญา ท้องถิ่น

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโดย “SELF Model” กลุ่มสาระ การเรียนรู้การงานและอาชีพ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงพลังของภูมิปัญญา ท้องถิ่นทำให้ ผู้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ ทักษะการเปลี่ยนแปลงและก้าวสู่สังคมเรียนรู้ได้อย่างมั่นคง บนพื้นฐานของความเป็นไทย รัก ภาคภูมิใจในภูมิปัญญา ท้องถิ่น และบ้านเกิดของตนเองผล ของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วย

2.1 ด้านความรู้ พบว่า กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้

การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวชิรวิทย์ ทำให้นักเรียนมีทักษะการแสวงหาความรู้ คือ วิธีการและกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสวงหาข้อมูลความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องหรือเนื้อหานั้น ๆ ได้แก่ การศึกษาค้นคว้า การรวบรวม การสังเกต การสำรวจ และการบันทึก จากการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.2 ด้านทักษะกระบวนการ พบว่า กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวชิรวิทย์ ทำให้นักเรียนมีทักษะกระบวนการทำงานที่หลากหลาย คือ มีความพยายามของบุคคลที่จะจัดระบบงาน (ทำงานเป็นรายบุคคล) และจัดระบบคน (ทำงานเป็นกลุ่ม) เพื่อให้ทำงานสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพการลงมือทำงานด้วยตนเอง โดยมุ่งเน้นการฝึกวิธีทำงานอย่างสม่ำเสมอ ทั้งการทำงานเป็นรายบุคคล และการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้สามารถทำงานได้บรรลุเป้าหมาย ได้แก่ การวิเคราะห์งาน การวางแผนในการทำงาน การปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน และการประเมินผลการทำงาน การทำงานเป็นกลุ่มสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ทำงานอย่างมีกระบวนการตามขั้นตอนการทำงาน และฝึกหลักการการทำงานเป็นกลุ่ม โดยรู้จักบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่ม มีทักษะในการฟัง-พูด มีคุณธรรมในการทำงานร่วมกัน สรุปผล และนำเสนอรายงาน กระบวนการในการทำงานกลุ่มมีขั้นตอน จนสามารถทำไส้กรอกไว้รับประทานที่บ้าน และขายเป็นรายได้. รวมทั้งสามารถนำทักษะในการทำไส้กรอกที่ได้รับไปถ่ายทอดความรู้ให้กับคนอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

2.3 ด้านคุณธรรม จริยธรรม เจตคติ และลักษณะนิสัยในการทำงาน พบว่า กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวชิรวิทย์ ทำให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม เจตคติและลักษณะนิสัยในการทำงาน คือ นักเรียนมีความซื่อสัตย์ เสียสละ ยุติธรรม ประหยัด ขยันอดทน รับผิดชอบ ตรงเวลา รอบคอบ ปลอดภัย คุ้มค่า ยั้งยืน สะอาด ประณีต มีเหตุผล มีมารยาท ช่วยเหลือตนเอง ทำงานบรรลุเป้าหมาย ทำงานถูกวิธี ทำงานเป็นขั้นตอน ทำงานเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพ รักษาสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความต้องการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวชิรวิทย์ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองนักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครู และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความเห็นว่า

การจัดการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นก่อนดำเนินการจัดกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงความคิดเห็นจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า 3 อันดับแรกคือ ข้อ 8 ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้านอาหารพื้นบ้านในท้องถิ่น (4.22) ข้อ 7 การเรียนอาหารพื้นบ้านในท้องถิ่นเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนและสามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดความรักในท้องถิ่น (4.18) และข้อ 4 ความรู้ความชำนาญประสบการณ์ในตัวคนควรได้รับการถ่ายทอดสู่รุ่นหลัง (4.13) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 3 ผู้ปกครองให้ความสำคัญในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยหัวข้อเรื่องที่มีความต้องการนำมาจัดกิจกรรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุดคือ การทำไส้กรอก (ร้อยละ 73.91) แสดงว่า การเรียนรู้การถนอมอาหารในท้องถิ่นเป็นกิจกรรมสำคัญที่ควรนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนและสามารถพัฒนานักเรียนให้เกิดความรักในท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นหลัง ซึ่งการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้สอดคล้องกับหลักการที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (2549 : 12-13) เสนอว่า การสร้างสังคมความรู้แห่งอนาคตให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ความจริงอย่างเป็นเหตุเป็นผล และการมีส่วนร่วมจากทุกคน การพัฒนาสังคมใหม่ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นการสร้างสังคมแห่งความจริงที่มีความเป็นเหตุเป็นผล เป็นสังคมแห่งการค้นหาและค้นพบความรู้ความจริงอย่างมีส่วนร่วมจากกลุ่มคนอันหลากหลายทั้งในกระบวนการศึกษา แหล่งความรู้ใหม่จะมีส่วนผสมจากองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐานสำคัญจากการเรียนรู้ของสังคมทุกระดับผ่านกระบวนการศึกษา และกระบวนการวิจัย ด้วยแนวคิดต่อความรู้ในท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่า องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ในความจริง เป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ของสังคมทุกระดับ มีความเป็นเหตุเป็นผล สามารถค้นหาและค้นพบได้โดยผ่านกระบวนการศึกษา กระบวนการวิจัย และกระบวนการพัฒนาประเทศ และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 7 ซึ่งกล่าวไว้ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 5) และจัดการเรียนรู้ตามหลักการที่กรมวิชาการ (2545 : 18-13) เสนอว่า จัดการเรียนรู้ให้ครบองค์รวม ซึ่งผู้เรียนจะได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ คือผู้เรียนต้องมี ทั้งความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยบูรณาการเนื้อหาสาระอื่นหรือสาระเดียวกันก็ได้

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นองค์รวม เช่น กระบวนการทำงาน กระบวนการคิด กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม หรืออื่นๆ นำมาปรับปรุงในการทำงาน จนเกิดทักษะในการทำงาน มีความคิดที่สร้างสรรค์ ได้ชิ้นงานที่ดีมีประโยชน์เกิดความภาคภูมิใจในผลงานจัดการเรียนรู้ได้ภายในห้องเรียนนอกชั้นเรียน โดยจัดสถานปฏิบัติงานแหล่งวิทยาการสถานประกอบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมของสถานศึกษา ผู้เรียน และดุลพินิจของผู้สอน โดยคำนึงถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี ผู้สอนต้องคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ ความพร้อม ทั้งร่างกาย อุนิสัย สติปัญญา และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

2. กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวชิรวิทย์ จากผลการวิจัยที่พบว่า การพัฒนากิจกรรมจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเรื่องการทำไส้กรอก จัดได้เหมาะสมกับการสภาพเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตร มีการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสืบค้น ถอดความรู้และภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัวคน รวบรวมจัดเป็นคลังข้อมูล และนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ มาพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องการทำไส้กรอกโดยรวมและในแต่ละขั้นตอนอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยคือ ขั้นจุดประกายความสนใจ (4.55) ขั้นลงมือเรียนรู้ตามแผน (4.54) ขั้นนำเสนอข้อมูลการเรียนรู้ (4.53) ขั้นจัดทำชิ้นงานเพื่อรายงานผลการเรียนรู้ (4.52) และขั้นวางแผน (4.51) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ สรุป/สร้างความคิดรวบยอด (4.67) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ นักเรียนได้คิดอย่างอิสระด้วยตนเอง (4.31) กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองในครั้งนี้ส่งผลให้ผู้บริหารและครูได้ตระหนักถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน พัฒนาการะบวนการทำงาน และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ทั้งนี้กระบวนการจัดการความรู้นับเป็นองค์ประกอบสำคัญหนึ่งที่ต้องจัดให้มีควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหรือเป็นสื่อในการพัฒนากระบวนการที่จะนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตรทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ สนองความต้องการของผู้เรียนและความแตกต่างของผู้เรียนนอกจากนั้นผลที่เกิดกับภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ เป็นการส่งเสริมให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ให้มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นใหม่ ทำให้เกิดความภูมิใจ สืบทอดองค์ความรู้ สร้างความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งการดำเนินงานครั้งนี้ สอดคล้องกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 3-5) เสนอว่า ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัด บรรยายภาพ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอน และผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ทั้งนี้สมทรง สุวพานิช (2551 : 318-321) ได้กล่าวถึง การประยุกต์ใช้ทฤษฎีในการเรียนการสอน ไว้ว่าตามทฤษฎี การสร้างความรู้ ผลของการเรียนรู้จะมุ่งเน้นไปที่กระบวนการสร้างความรู้ และการตระหนักรู้ ในกระบวนการนั้น เป้าหมายการเรียนรู้จะต้องมาจากการปฏิบัติงานจริงครูจะต้องเป็นตัวอย่าง และฝึกฝนกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเห็น ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ในการเรียนการสอน ผู้เรียนจะเป็นผู้มีบทบาทในการเรียนรู้อย่างเต็มตัว ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้จัด กระทำกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่าง ๆ และจะต้องสร้างความหมายให้กับสิ่งนั้นด้วยตนเอง โดยการให้ผู้เรียนอยู่ในบริบทจริง ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสเรียนรู้ในบรรยากาศทางสังคมที่เอื้อต่อ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างความรู้ ประสบการณ์ระหว่างผู้เรียน กับผู้เรียน และบุคคลอื่น ๆ จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนกว้างขึ้น ชับซ้อน และหลากหลาย ขึ้น ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ โดยผู้เรียนจะนำตนเองและควบคุมตนเองใน การเรียนรู้ โดยเลือกสิ่งที่ต้องการเรียนเอง ตั้งกฎระเบียบเอง แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเอง ตกลง กันเองและเป็นไปตามหลักการที่พจนานา ทริพย์สมาน (2549 : 16-25) กล่าวถึงรูปแบบการจัด การเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองมีขั้นตอนให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการ คิดและปฏิบัติจริงตามลำดับขั้น 5 ขั้นคือ ขั้นที่ 1 จดประกายความสนใจ ขั้นที่ 2 วางแผนการเรียนรู้ ขั้นที่ 3 ลงมือเรียนรู้ตามแผน ขั้นที่ 4 นำเสนอข้อมูลการเรียนรู้ และขั้นที่ 5 จัดทำชิ้นงานเพื่อ รายงานผลการเรียนรู้ ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วสุรัตน์ ชูควารา

ตระกูล (2543 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า นักเรียนมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และดลยา
 แต่งสมบุรณ์ (2551 : บทคัดย่อ) พบว่า กระบวนการแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองมีผล
 ต่อการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ โดยนักเรียนมีการคิดวิเคราะห์รายด้าน ได้แก่ ด้านการจำแนก
 ด้านการจัดหมวดหมู่ ด้านสรุปอ้างอิง ด้านการประยุกต์ใช้ ด้านการคาดการณ์ / พยากรณ์ และ
 รวมทุกด้าน สูงกว่าก่อนใช้กิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือ การเรียนรู้
 ด้วยตนเองเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ขึ้นด้วยตนเองจากความคิด
 ความกระตือรือร้น และความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง รวมทั้งใช้ความรู้ที่สร้างขึ้น
 จากเดิมเป็นฐาน เพื่อทำความเข้าใจสำหรับการสร้างความรู้ใหม่ต่อไปด้วยตนเอง ในการจัด
 กิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
 โรงเรียนวชิรวิทย์ จึงเป็นการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการถนอม
 อาหารพื้นบ้านที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและสมรรถนะที่ต้องการของหลักสูตรที่มี
 ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ

3. รูปแบบการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน
 อาชีพ และเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวชิรวิทย์ ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์
 และสังเคราะห์ กระบวนการที่ครูจัดการเรียนการสอนมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการสอน
 ขั้นจัดการเรียนรู้ ขั้นสร้างองค์ความรู้ และขั้นการนำเสนอ โดยนักเรียนมีบทบาทในการเรียนรู้
 ตามหลักการที่พจนานุกรม (2549 : 16-25) เสนอไว้ 5 ขั้นตอน โดยมีจุดเน้นในการจัด
 กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ผู้วิจัยดำเนินการคือ การใช้คำถามนำเพื่อจุดประกายความสนใจ
 ในการที่จะเรียนรู้ การให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงร่วมกับภูมิปัญญา และการที่นักเรียน
 ได้มีส่วนร่วมในการสรุปและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และสรุปเป็นแบบแผนการจัดการเรียนรู้
 ที่เป็นแบบเฉพาะของผู้วิจัยว่า “SELF Model” ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักการ
 ที่ วิโรจน์ วัฒนานันนิมิตกุล (2540 : 17) กล่าวว่า ทักษะการเรียนรู้เป็นการแสดงออกของผู้เรียนใน
 การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยการกำหนดประเด็นค้นคว้า การคาดเดาผล การเลือกวิธีการ
 ในการค้นคว้าและดำเนินการ ได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการวิเคราะห์และสรุปผลการค้นคว้าที่ได้มา
 รวมถึงกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2544 : 90) ที่เสนอว่า การสอนแบบสร้างความรู้ คือ
 การสอนที่ครูจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยให้ผู้เรียนได้คิดหรือปฏิบัติ
 เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง โดยเชื่อมความรู้ใหม่
 ที่เกิดขึ้นกับความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่ การดำเนินกิจกรรมการสอนอาจจะให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า
 ทดลอง ระดมสมอง ศึกษาไปความรู้และอื่น ๆ ครูจะเป็นผู้คอยช่วยเหลือการตรวจสอบความรู้ใหม่

กระทำได้ทั้งการตรวจสอบกันเองระหว่างกลุ่ม หรือครูช่วยเหลือในการตรวจสอบความรู้ใหม่จากความหมายของการสรรค์สร้างองค์ความรู้ นอกจากนี้พจนานุกรม (2549 : 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการให้ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองคือผู้เรียน ได้ใช้กระบวนการเรียนรู้สร้างความรู้ของตนเองจากการคิดและปฏิบัติจริงตามลำดับขั้น เพื่อวิเคราะห์ความสำคัญจำเป็นของสิ่งที่เรียนรู้ วางแผนกำหนดขอบเขตวิธีการเรียนรู้ ลงมือเรียนรู้ตามแผน นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการเรียนรู้ วิเคราะห์อภิปรายสรุปความรู้ ข้อคิดแนวทางการปฏิบัติ จัดทำผลงาน รายงานผลการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ของตนในรูปแบบต่าง ๆ ตามความถนัดความสนใจ ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เบ (Ba. 2004 : 1019-1025) ที่พบว่า ทีมงานที่มีความเข้มแข็งมากมี กระบวนการจัดการความรู้ส่งผลต่อการสร้างผลงานอย่างมีคุณภาพ แสดงถึงการมีวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกันที่ดีและดูริโกวา (Durikova. 2005 : 6-7) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า การจัดการความรู้มีความสำคัญในการช่วยให้ประหยัดเวลาการทำงาน และการให้การสนับสนุนเครือข่ายเพื่อการปฏิบัติงานผ่านเครือข่าย ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.1 ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองตามรูปแบบ SELF Model ให้มีความต่อเนื่อง สม่่าเสมอเพื่อสร้างเสริมทักษะการเรียนรู้และการสร้างองค์ความรู้สำหรับนักเรียน

1.2 ควรสนับสนุนการแสดงความสามารถในการความคิดและจินตนาการในการเรียนรู้และการทำงานอย่างอิสระและหลากหลาย เช่น แผ่นพับ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สมุดเล่มเล็ก และสไลด์

1.3 ควรมีการนำการเรียนรู้เกี่ยวกับการถนอมอาหาร โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองควบคู่กับกระบวนการจัดการความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

1.4 ควรจัดกิจกรรมเพิ่มศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอกเพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนผลงาน รวมทั้งสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในแบบเครือข่าย เช่น การจัดทำเว็บไซต์

1.5 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ควบคู่กับ

การสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมตามหลักคุณธรรม 8 ประการ หรือหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.6 ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมเชิดชูเกียรติภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน ผู้รู้และนักเรียนที่มีความสามารถและมีบทบาทในการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมหรือภูมิปัญญา

2. ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.1 ควรส่งเสริมและประสานให้เกิดการรวมกลุ่มอย่างของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งเชื่อมโยงเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กว้างขวางและมีความยั่งยืน

2.2 ควรศึกษาวิจัยคุณธรรม จริยธรรม และคุณธรรมอันพึงประสงค์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2.3 ควรมีเสริมสร้างความร่วมมือในการทำวิจัยพื้นบ้านระหว่างครู บุคลากรทางการศึกษา นักวิจัยในชุมชน โรงเรียน ส่วนราชการท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษา และเอกชน รวมทั้งจัดระบบการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงลึก

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาที่เรียนรู้ด้วยตนเองให้เหมาะสมกับกิจกรรม และธรรมชาติของสาระวิชา

2.5 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ